

Posudek diplomové práce Bc. Dany Fürstové Cestovní ruch a cestování v 70. a 80. letech 20. století z perspektivy občanů ČSSR. Dovolená ROH

Autorka v práci navazuje na svoji bakalářskou práci Dovolená ROH v poválečném Československu. Rekreační v historické perspektivě, která se však podle její slov omezila výhradně na problematiku „výběrových rekreačních pobytů v letech 1945-1948“, kdežto nyní svůj pohled rozšířila i na závodní rekreaci a na pionýrské tábory. Zároveň se snaží téma ukotvit v širším kontextu cestovního ruchu a cestování zejména v 70. a 80. letech 20. století, přestože, jak sama autorka uvádí v cílech práce, se text nesnaží aspirovat na syntézu cestovního ruchu tohoto období. Práce je vedle úvodu a závěru rozdělena na tři základní části - teoretické zakotvení práce, metodologická východiska a empirickou část. Kdo by však na podobném půdorysu očekával nějaké výrazně teoretizující dílo, bude pravděpodobně spíše zklamán. Pod pojem teoretické zakotvení totiž autorka zahrnuje i například dějinné ukotvení tematiky rekreačních pobytů do šedesátých let a vysvětlení některých pojmů (včetně např. pojmu Revoluční odborové hnutí). Přitom zde najdeme některé drobné nepřesnosti - např. v nacistickém Německu sice skutečně existovala Deutsche Arbeitsfront (nikoli tedy Národní pracovní fronta, jak se píše na s. 12, ale Německá pracovní fronta). Tuto organizaci však nelze považovat za skutečné odbory, už proto, že sdružovala jak zaměstnance, tak zaměstnavatele. Naopak svobodné odbory se staly zdrojem tvrdé represe. Při zmínce o členství ROH v Světové odborové federaci (s. 12) by jistě stála za uvedením skutečnosti, že Světová odborová federace od roku 1956 sídlila až do roku 1989 přímo v Praze (po vypuzení z Vídně). Za poněkud nepřesnou formulaci pak považuji tvrzení, že G. Husák „eliminací reforem“ vyhověl sovětské vládě - orgánem, kterému se snažil vyhovět především, však bezpochyby bylo politbyro KSSS. Samotným teoreticky zaměřeným úvahám je věnována jen velmi malá část textu.

Rozpaky ve mně vyvolává autorčina rekapitulace dosavadního bádání k dané problematice na s. 24-25. Snad nebude znít jako příliš neskromné určité překvapení, proč není zmíněna kniha Martin Franc - Jiří Knapík: Volný čas v českých zemích 1957-1967 (Praha, Academia 2013), přestože např. otázce pionýrských táborů je v této publikaci věnována poměrně rozsáhlá pozornost, byť pro předchozí časové období. Autorka sice zmiňuje polskou monografii k tématu od Pawla Sowińskiego z roku 2005, ale ani jednou větou se nedotýká rozsáhlé německé literatury k této problematice v bývalé Německé demokratické republice. Přitom situace v NDR často sloužila jako vzor pro české odboráře v organizaci. Zdá se mi rovněž jako poněkud zavádějící tvrzení, že Michal Pullmann nastiňuje politické a institucionální procesy v době normalizace z „lingvistického“ hlediska. Nevím také, proč je v daném kontextu zmiňována memoárová práce Lubomíra Štrougala, která se rozhodně problematice odborové rekreace nijak výrazněji nevěnuje. I když autorka jako jeden z inspiračních podnětů uvádí filmovou komedii Homolka a tobolka z roku 1972, kupodivu tento typ pramenů ve své práci využívá jen zcela okrajově. Dobový periodický tisk autorka podle vlastních slov využila rovněž okrajově, protože ho považuje za ideologicky zkreslený. Osobně se domnívám, že při kritičnosti k prameni s ním mohla pracovat podstatně rozsáhlejší způsobem a nemusela se omezovat pouze na časopis Odborář. Pro údaje o průměrných platech ve sledovaném období jistě měly být využity dobové statistické ročenka a nikoliv víceméně nahodilé údaje ze sekundární literatury.

V empirické části autorka využila pět rozhovorů, mimochodem výhradně se ženami, což může obraz poněkud deformovat. Používá je však poměrně šťastným způsobem v kombinaci s údaji z dalších archivních pramenů a literatury. Ani tato část není úplně prostá poněkud nepřesných tvrzení a formulací. Jako žurnalistické klíšé se mi jeví používání epitet jako „temná padesátá léta“ a naopak „šťastná šedesátá“ (srv. s. 35). Za přehnaný a nepřesný pojem považuji sousloví „násilná sovětská“ vztažené navíc k období 70. let (srv. s. 36). Samozřejmě také nelze stanice jako Svobodná Evropa či Hlas Ameriky označit jako ilegální rádiové stanice (s. 37). Také pochybuji, že by mzdy slovenských dělníků zaostávaly v sedmdesátých a osmdesátých za platy jejich českých kolegů a myslím,

že to potvrzují i statistické údaje o rychlém sblížení průměrné mzdy v obou částech republiky (srv. 36). V poznámce 437 autorka hovoří o povolených politických stranách v ČSSR, ve skutečnosti však uvádí pouze strany fungující v českých zemích. V některých případech bych přivítal přesnější a detailnější informace - jestliže se např. na s. 41 hovoří o zvýšení cen potravin k 30. lednu 1982, mělo by asi být uvedeno, o jaké potraviny se jednalo a v čem se tento krok lišil od situace v Polsku zmiňované v textu poněkud nepřesně jako paralelní. U informací k fungování Cestovní kanceláře mladých (CKM) by určité mělo být zdůrazněno, že počítala s výrazně méně náročnou klientelou než Čedok a tomu odpovídala i její cenová politika. Za velice zajímavou považuji informaci o možnosti bezhotovostní půjčky na zájezd s Čedokem, bohužel však z práce není jasné, jak byla tato možnost využívána.

Dovolil si také poněkud zpochybnit tvrzení autorky, že na „výměnnou podnikovou rekreaci... nejezdili zájemci do prestižních rekreačních oblastí...“ (s. 91). Záleželo přece na možnostech, jaké měl příslušný zahraniční partnerský podnik. Pokud se jednalo o významný závod, mohl nabídnout i velmi atraktivní prostory, např. na černomořském pobřeží v Bulharsku.

Za velice přínosnou část diplomové práce považuji její přílohu, i když se domnívám, že podepsané (eventuálně nepodepsané) formuláře souhlasu se zpracováním osobních a citlivých údajů mohly být přesunuty k samotným rozhovorům na příložené CD. Pokud se týká pravopisu a stylistiky práce, je na relativně slušné úrovni, občas se vyskytují chyby především v psaní velkých a malých písmen či drobné překlepy (srv. např. s. 57). Drobné problémy se vyskytly i v soupisu pramenů a literatury na s. 9-4-95, když se zde publikace 30 let rekreační práce ROH vyskytuje omylem hned dvakrát.

Celkově lze konstatovat, že předložený text jistě splňuje nároky kladené na diplomovou práci. Vzhledem k potenciálu autorky však poněkud zůstal za mým očekáváním, některé pasáže, zvláště ty, které se věnují dalším typům rekreací ROH (tedy závodní rekreaci a pionýrským táborům) nejsou zpracovány do potřebné hloubky a působí někdy trochu uspěchaně. Jistě je to dáno i větší roztržitostí pramenné základny k této problematice a její větší diferenciaci, ale přesto bylo jistě v silách autorky podat ucelenější a ještě poutavější obraz problematiky. I s ohledem na tuto skutečnost doporučuji práci hodnotit v závislosti na kvalitě obhajoby stupněm **velmi dobře**.

Doc. PhDr. Martin Franc, Ph.D.